

واکاوی سیمای جنایی شهرستان کوار

قاسم محمدی اکبرآبادی^۱، محمود مهدوی^۲ و شهلا معظمی^۳

چکیده

زمینه و هدف: بررسی کمیّت و کیفیت جرائم ارتكابی در سطح شهرستان کوار در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰، به عنوان نزدیک‌ترین شهرستان به مرکز استان فارس و شناسایی مهم‌ترین عوامل دموگرافیک، اکولوژیک و بوم‌شناختی مؤثر بر ارتكاب جرم در این شهرستان، به منظور ارائه راهکارهای بومی پیشگیری از جرم، از مهم‌ترین اهداف پژوهش حاضر است. **روش:** روش پژوهش حاضر توصیفی-تحلیلی است و داده‌ها به روش اسنادی و میدانی، از طریق مراجعه به دادگستری شهرستان کوار و بررسی پرونده‌های موجود در بایگانی اجرای احکام کیفری، جمع‌آوری شد. **یافته‌ها و نتایج:** یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده ارتكاب ۶۱ درصد جرائم علیه اشخاص، ۳۰ درصد علیه اموال و مالکیت و ۹ درصد علیه امنیت و آسایش عمومی است. تعلق ۶۰ درصد از جرائم به سه جرم بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی و فوت، سرقت و ایراد ضرب و جرح عمدی است که بیان‌کننده جرائم عمده و پرتکرار در سطح شهرستان است. جوان بودن ۶۸ درصد از مرتکبان جرائم، سابقه‌دار بودن ۵۳ درصد از مرتکبان بزه سرقت و غیر بومی بودن ۲۲ درصد از مجموع مرتکبان، مهم‌ترین نتایج به‌دست آمده از وضعیت اکولوژیک، دموگرافیک و بوم‌شناختی نه‌چندان مطلوب شهرستان کوار است که متناسب با جرائم یادشده، راهکارهای پیشگیرانه ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها: سیمای جنایی، شهرستان کوار، عناوین مجرمانه، مشخصات مرتکبان، پیشگیری از جرم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

□ **استناد:** محمدی اکبرآبادی، قاسم؛ مهدوی، محمود و معظمی، شهلا. (۱۳۹۸). واکاوی سیمای جنایی شهرستان کوار. فصلنامه رهیافت

پیشگیری، ۲(۲)، صص ۱۱۹-۱۴۶.

۱. کارشناسی ارشد حقوق کیفری و جرم‌شناسی، رایانامه: gh.mohamadi.a@gmail.com

۲. دانشیار گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق دانشگاه تهران، (نویسنده مسئول)، رایانامه: mkhashi@gmail.com

۳. دانشیار گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق دانشگاه تهران، رایانامه: smoazami@ut.ac.ir

مقدمه

با پیچیده‌تر شدن زندگی انسان‌ها به همان نسبت نیز راه‌های ارتکاب جرم پیچیده‌تر شده‌اند و میزان ارتکاب جرم رو به افزایش است و ابزارهای کیفری به تنهایی برای مقابله با جرم و انحراف کافی و پاسخگو نیستند، بنابراین نیاز به علوم جرم‌شناختی روز به روز بیشتر احساس می‌شود. جرم‌شناسی در حوزه‌های مختلف به بررسی و شناخت عوامل مؤثر در وقوع جرم می‌پردازد؛ عواملی مثل شرایط اقلیمی، زمان وقوع جرم، عوامل سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و یا عوامل فردی، زیستی، محیطی را بررسی و تحلیل می‌کند، و در نهایت به ارائه نظریه می‌پردازد (توصیف، تبیین و ارائه راهکار پیشگیرانه). موضوع اصلی علوم جرم‌شناختی مطالعه شرایط فردی و محیطی مؤثر بر ارتکاب جرم، انگیزه بزهکار و علل دیگر ارتکاب جرم است تا از این رهگذر چرایی و چگونگی ارتکاب بزهکاری به گونه‌ای دقیق تبیین شود و راهکارهای مناسب برای پیشگیری از بزهکاری و جلوگیری از بزه‌دیدگی به دست آید. با توجه به پیچیدگی جسمی، روانی، شخصیتی بزهکار و سایر عوامل مداخله‌کننده در ارتکاب جرم، تحلیل پدیده مجرمانه به تخصص‌های گوناگون نیاز دارد تا هر یک از این رشته‌ها با رویکردی خاص و حرفه‌ای، بزهکاری را مطالعه کنند. علوم جنایی برای بررسی پدیده بزهکاری از آموزه‌های علوم طبیعی مانند فیزیک، شیمی، آمار و علوم انسانی از جمله جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و مانند آن استفاده می‌کند. جرم‌شناس برای شناسایی سیمای بزهکاری^۱ به متخصص آمار، ریاضی‌دان و امور رایانه نیازمند است. یکی از روش‌های دسترسی به آمار و سیمای جنایی یک منطقه، مطالعه پرونده کیفری بزهکاران است. مطالعه پرونده از منابع مهم، مطمئن و در عین حال مشکل است، که نیازمند صرف وقت طولانی است. در این روش جرم‌شناس با تعیین تمام نکته‌های پژوهش، به جستجوی اطلاعات لازم می‌پردازد. به عنوان نمونه، پژوهشگر با تعیین سن، جنس، جرم ارتكابی و سابقه جزایی، به بررسی پرونده، یا آرشیو مربوطه پرداخته و نتایج حاصله را استنتاج می‌کند؛ کمیت پرونده‌ها را می‌توان به صورت کامل انتخاب کرد که متضمن کار زیاد و صرف انرژی فراوان است و یا به صورت نمونه تعیین کرد، که در این صورت انتخاب باید به شکلی باشد که نمونه منتخب بتواند مبین کل بزهکاری باشد (نجفی توانا، ۱۳۸۹، ص ۹۶).

شهرستان کوآر در استان فارس با مساحتی بیش از ۱۰۷۵ کیلومتر مربع و دارای جمعیتی بیش از هفتاد و هفت هزار نفر است که از این تعداد بیش از ۵۱ هزار نفر در روستاها و ۲۶ هزار نفر دیگر در شهر زندگی می‌کنند. با توجه به این که این شهرستان به تازگی از شهرستان شیراز منفک و به عنوان یکی از شهرستان‌های استان استقلال یافته و معرفی شده است، تاکنون پژوهشی در خصوص بررسی سیمای جنابیی شهرستان کوآر انجام نشده است. دخالت عوامل مختلف در ارتکاب جرم اعم از عوامل فردی، اجتماعی، اقتصادی و تفاوت این شرایط در افراد مختلف و تنوع آنها در نقاط مختلف کشور، اهمیت بومی‌سازی پژوهش‌ها و توجه به ویژگی‌های دموگرافیک و اکولوژیک هر منطقه را به صورت اختصاصی، پیشنهاد و توصیه می‌کند. با توجه به مهاجرپذیر بودن شهر کوآر و اینکه این مهاجران از مکان‌های متفاوت به این شهر و منطقه مهاجرت کرده و همچنین سکونت قومیت‌های مختلف در منطقه و حضور پر تعداد مهاجران افغان در جای جای شهرستان، این عوامل باعث شده است تا محل تضارب فرهنگ‌های متفاوت شکل بگیرد؛ این ویژگی موجب بروز مشکلاتی در شهرستان شده است و سیستم قضایی نیز از این مشکلات بی‌نصیب نخواهد بود. بر این اساس، پرسش‌های پژوهش به صورت زیر تدوین شد:

۱- فراوانی انواع جرائم ارتكابی در شهرستان کوآر چگونه است؟

۲- مهم‌ترین عوامل دموگرافیک، اکولوژیک و بوم‌شناختی مؤثر بر ارتكاب جرم در شهرستان کوآر کدامند؟

۳- رویکردهای مهم پیشگیری از جرم در شهرستان کوآر چیست؟

شهرستان کوآر: در صد ساله اخیر منطقه کوآر زمانی جزء شهرستان جهرم و مدتی جزء سروستان و در آخرین مرحله قبل از اینکه خود به عنوان یک شهرستان مستقل معرفی شود، جزء شهرستان شیراز بوده است (صداقت کیش، ۱۳۸۶، ص ۳۱). در این زمان کوآر از لحاظ تقسیمات کشوری بخش محسوب می‌شد تا اینکه در اسفند ۱۳۸۹ به شهرستان ارتقاء یافت و متشکل از دو بخش (یکی بخش مرکزی واقع در مرکز شهرستان و دیگری بخش طسوج) و چهار دهستان (طسوج، فتح اباد، کوآر و فرمشکان) و ۴۴ روستا شد. شهرستان کوآر در فاصله ۳۰ کیلومتری جنوب شرقی شیراز قرار گرفته و نزدیک‌ترین شهرستان به مرکز استان شهرستان کوآر است، این امر موقعیت بسیار مناسبی را برای ارتقاء و پیشرفت اقتصادی، سیاسی و اجتماعی شهرستان به وجود آورده است که می‌توان با برنامه‌ریزی صحیح از این فرصت و مزیت

استفاده کرد. شهرستان به صورت یک دشت با مرکز شهرستان هم مرز است و هیچ گونه موانع طبیعی، راه مواصلاتی را با مرکز شهرستان قطع نکرده است. شهرستان کوار با ۷۷/۸۳۶ نفر جمعیت، در بین شهرستان‌های استان رتبه پانزدهم را به خود اختصاص داده است و درصد آن نسبت به کل استان ۱/۷ است. از این تعداد ۳۹/۹۵۸ نفر مرد و ۳۷/۸۷۸ نفر زن هستند. تعداد ۲۶/۳۴۲ نفر ساکن شهر و ۵۱/۱۹۳ نفر ساکن مناطق روستایی و ۸۰۱ نفر غیر ساکن هستند. تعداد خانوارهای شهرستان ۱۹/۶۸۶ خانوار است، که درصد آن نسبت به کل استان ۱/۶ درصد است. بعد خانوار در استان ۳/۷ نفر و در شهرستان کوار ۴ است و در حالی که نسبت جنسی در کل استان ۱۰۲ است این نسبت در کوار عدد ۱۰۵ را نشان می‌دهد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۲).

بیشترین تعداد مهاجران خارجی ساکن در شهرستان را تقریباً همانند سایر شهرستان‌های کشور مهاجران افغان از آن خود کرده‌اند. از کل تعداد ۱/۴۵۲/۵۱۳ نفر اتباع افغان که تا قبل از سال ۱۳۹۱ وارد کشور شده‌اند، تعداد ۱۰۴/۹۶۳ نفر از آنها به استان فارس مهاجرت کرده‌اند (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۲). در سطح شهرستان خانواده‌های زیادی وجود دارند که از نظر اقتصادی از وضع مطلوبی برخوردار نیستند و با مشکلات اقتصادی دست و پنجه نرم می‌کنند به طوری که بر اساس آمار به دست آمده از کمیته امداد امام خمینی شهرستان، ۲۲۹۰ خانوار تحت حمایت و پوشش این کمیته هستند و به علت‌هایی همچون فوت سرپرست، طلاق، بیماری، ازکار افتادگی و مانند آن تحت حمایت قرار دارند. این تنها آمار رسمی خانواده‌های بی بضاعت و کم بضاعت است که زیر چتر حمایتی کمیته امداد قرار دارند، به طور قطع خانواده‌هایی نیز وجود دارند که تحت پوشش کمیته امداد نیستند ولی از نظر اقتصادی دچار مشکلاتی هستند که به دلیل حفظ آبرو یا نبود منابع مالی و بودجه کافی، تحت حمایت کمیته امداد امام خمینی قرار نگرفته‌اند.

شاخص‌های فرهنگ و سبک زندگی شهری همانند مصرف‌گرایی، تجملات و لوکس‌محوری، سستی روابط خانوادگی و خویشاوندی، جایگزینی نهادهای رسمی به جای ابزارهای سنتی در کنترل و نظارت بر افراد و مانند آن، هنوز به معنای خاص خود در شهرستان قابل مشاهده نیست و فقط بعضی از مظاهر آن را می‌توان در مرکز شهرستان رصد کرد. در مجموع تفاوت فرهنگ روستا با فرهنگ شهری را می‌توان این چنین بیان کرد: «هر روستا دارای یک فرهنگ واحد و فرهنگ آن کلیت یکپارچه‌ای را به وجود می‌آورد و

این فرهنگ یکپارچه، تعیین کننده تمام ویژگی های زندگی افراد است؛ اما فرهنگ شهری ناهمگون است و دارای خرده فرهنگ های مختلف و تنوع فرهنگ های زبانی، قومی و نژادی است» (بهروان، ۱۳۹۰، ص ۲۵۱).
پیشگیری از جرم: پیشگیری از بزهکاری بر این فرض استوار است که امکان تأثیرگذاری بر رفتار و کردار مردم با استفاده از تدابیر معین و مشخص به منظور اجتناب از وقوع رفتارهای مجرمانه وجود دارد. این فرض سه عنصر اساسی دارد:

- ۱- در رفتارهای بشری امکان ارتکاب رفتارهای مجرمانه وجود دارد؛
- ۲- برای اجرای پیشگیری عده ای باید تمایل به ارتکاب جرم داشته باشند؛
- ۳- امکان دورکردن فرد از رفتارهای مجرمانه از طریق توسل به برخی اقدامات و تدابیر وجود دارد (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۹۰، ص ۴۲۴).

در اهمیت پیشگیری و ضرورت آن دانشمندان زیادی بحث کرده اند و جملگی آن را مؤثرترین شیوه در مقابله با جرم دانسته اند. ریموند گسن^۱ می گوید: «تدابیر پیشگیری اجتماعی به دلیل بیان معروف پیشگیری بهتر از درمان «کیفر» است، اغلب به مثابه نوشدارو معرفی شده است». دکتر نجفی توانا می گوید: «برخورد با پدیده بزهکاری با سلاح کیفر برخوردی موفقیت آمیز نبوده است، مبارزه با معلول بدون توجه به علل در نهایت اقدام مفیدی نخواهد بود. اگر سیاست کیفری مملکتی به آن درجه از تعالی برسد که به جای صبرکردن و در کمین نشستن و انتظار اینکه فردی مرتکب خلافی بشود و بعد او را تحت تعقیب و مجازات قرار دهد، تلاش خود را بر پیشگیری از وقوع جرم قرار دهد و کمبودها و نیازهای افراد محروم را رفع کند، می تواند ریشه بزهکاری و ناسازگاری را بخشکاند» (نجفی توانا، ۱۳۷۷، ص ۵۱).

پیشگیری اجتماعی: در این نوع پیشگیری چند نکته مورد تأکید است:

- ۱- افزایش آگاهی افراد: بدیهی است افراد انسانی تنها با آگاهی از حقوق خویش و حقوق دیگران می توانند در مقام احیای آن برآمده و مانع تحقق بزه و جرم از رهگذر نقض حقوق برآیند. همچنین تا تعریف و شناخت صحیحی از جرم وجود نداشته باشد، پیشگیری از آن فاقد مفهوم صحیح خواهد بود؛
- ۲- تربیت صحیح افراد: تربیت افراد به ویژه قشر جوان و نوجوان جامعه می تواند در محیط های خانواده، مدرسه، دانشگاه و نهادها و اماکن مذهبی صورت گیرد؛

۳- از بین بردن زمینه‌های اجتماعی وقوع جرم، عواملی مانند فقر اقتصادی و فرهنگی، بیکاری، تبعیض‌های ناروا و بی‌عدالتی رفتاری، نارضایتی اجتماعی و سیاسی و مانند آن به صورت مستقیم در وقوع جرم تأثیر می‌گذارند، با از بین بردن این عوامل در واقع انگیزه‌های مجرمانه از مجرم سلب می‌شود. پیشگیری اجتماعی خود به دو شاخه تقسیم می‌شود:

الف: پیشگیری رشدمدار (یا زودرس): یعنی شناسایی الزامات سنین مختلف رشد، در ارتباط با بزهکاری و شناسایی راه‌های پیشگیری از جرم در آینده و انجام اقدامات پیشگیرانه متناسب با هر سن؛

ب: پیشگیری محیط‌مدار: جهت گیری این رویکرد به سمت محیط اجتماعی عمومی و شخصی فرد است، محیط خانواده تا مدرسه و سایر محیط‌های آموزشی و پرورشی. در مجموع انگیزه‌های ارتکاب جرم از مجرم سلب می‌شود و زمینه‌های اجتماعی جرم از بین می‌رود (خلفی، ۱۳۸۸، ص ۱۹).

پیشگیری وضعی: این نوع پیشگیری به صورت علمی در دهه ۱۹۸۰ در کشور انگلستان مطرح شد، با توجه به شرایط بزهکار، نوع جرائم، اهداف و موضوعات جرم و ویژگی‌های بزه‌دیده، اقداماتی را به اجرا می‌گذارد که فرایند آنها از بین رفتن تا تضعیف موقعیت‌ها و فرصت‌های ارتکاب جرم را در پی خواهد داشت. کاهش فرصت‌ها و موقعیت‌های ارتکاب جرم با توسعه امنیت فیزیکی یا طراحی ساختمان‌ها و محله‌ها که در نهایت موجب خطرناک و پرهزینه شدن اعمال مجرمانه می‌شود، همراه است. در این شیوه مدیریت پیشگیری از جرم با تغییر و اصلاح روش زندگی افراد، محیط سکونت آنان، هدف خنثی‌سازی عملیات مجرمانه را دنبال می‌کند. از بین بردن اماکن و محلاتی که محل تجمع ولگردان، فواحش، توزیع کنندگان مواد مخدر، اشرار و سابقه‌داران است، استقرار نیروی پیشگیری و انتظامی در اطراف پارک‌ها، مدارس، میادین، ایجاد گشت‌های محلی و تعبیه دوربین‌های مداربسته از دیگر سازوکارهای پیشگیری وضعی است (نجفی توانا، ۱۳۸۹، ص ۵۵).

روش

پژوهش حاضر از نظر روش توصیفی - تحلیلی است و داده‌ها به روش اسنادی و میدانی، از طریق مراجعه به دادگستری شهرستان کوار و بررسی پرونده‌های موجود در بایگانی اجرای احکام کیفری، جمع‌آوری شد. بخش عمده پژوهش‌های سیمای جنایی، توصیف و تبیین است. توصیف موضوعاتی شامل جرائم

ارتكبابی، میزان و نوع آنها، توصیف بزه‌کاران، بزه‌دیدگان و توصیف سایر ارکان و عوامل مداخله‌کننده در امر کیفری. جمع کردن همه این موضوعات در یک کار پژوهشی بسیار دشوار و بعید است. محدوده مکانی و زمانی پژوهش، جرائم ارتكاب یافته در محدوده جغرافیایی شهرستان از نظر تقسیمات کشوری، در بازه زمانی سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ است که تمام مراحل رسیدگی کیفری آن اعم از کشف، تعقیب، تحقیق، رسیدگی و صدور حکم آنها پایان یافته و وارد مرحله اجرا شده و اجرای آن نیز خاتمه یافته است. در پژوهش حاضر، فقط بزهکاری قانونی و آن هم پرونده‌هایی که تمام مراحل رسیدگی به آن سپری شده و در هیچ یک از مراحل رسیدگی از دور خارج نشده است. بی‌شک نرخ‌هایی از بزهکاری ظاهری و بزهکاری واقعی نیز در این بین وجود دارد که عدد قابل توجه و بزرگی را نشان خواهد داد که در این تحقیق مدنظر نبود و در نتیجه میزان واقعی ارتكابی جرائم در محدوده مکانی و زمانی یادشده، بسیار بیشتر از بزهکاری قانونی یا قضایی است. منظور از بزهکاری ظاهری یا پلیسی مجموعه جرائم گزارش شده به پلیس و منظور از بزهکاری واقعی میزان واقعی جرائم رخ داده شده و بزهکاری قانونی یا قضایی بر مبنای رای محکومیت دادگاه‌های کیفری است (نورپها، ۱۳۸۶، ص ۵۵). برای استخراج اطلاعات لازم از پرونده‌های موجود، پرسشنامه‌ای مانند شکل ۱ تهیه شد. در این پرسشنامه ۱۴ شاخص از پرونده‌ها مورد توجه قرار گرفت و اطلاعات مربوط به هر یک از پرونده‌ها بازنویسی و در ستون مربوطه درج شد. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای آماری و تطبیق نتایج به دست آمده با نظریه‌های جرم‌شناسی و علوم مرتبط انجام شد تا از این طریق با بررسی علل و عوامل وقوع جرم و ریشه‌یابی آن در شهرستان کوار، توانایی لازم برای ارائه راهکار پیشگیری و مبارزه با ارتكاب جرم (با تاکید بر جرائم با نرخ ارتكاب بالا) فراهم شود.

ردیف	موضوع و عنوان جرم	
نوع جرم	عناوین انتظامی	عناوین احوال
	عناوین احوال	عناوین امنیت
	عناوین امنیت	
تعداد مرتکبان	تعداد مرتکبان	
	تاریخ و زمان ارتكاب	
جنسیت	جنسیت	
	مرد	زن
سن	سن	
	متاهل	متاهل
نامل یا مجرد	نامل یا مجرد	
	مجرد	مجرد
میزان تحصیلات		
شکل		
تابعیت		
مذهب		
سابقه کیفری		
ساکن	ساکن	
	شهر	روستا
بومی یا غیربومی	بومی یا غیربومی	
	بومی	غیر بومی
نوع مجازات		

شکل ۱. نمونه پرسشنامه استخراج داده از پرونده‌های جرم

یافته‌ها

در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ طبق آمار به دست آمده از واحد رایانه دادگستری شهرستان، تعداد ۷۶۷ پرونده به واحد اجرا وارد شده و اجرای آن به پایان رسیده و یا به هر دلیل دیگری مختومه شده است.^۱ در عمل ۷۲۳ پرونده در اجرای احکام موجود بود و مابقی یعنی ۴۴ پرونده به هر علتی مشاهده نشد. پرونده‌های یاد شده در ۴۱ عنوان مجرمانه زیر خلاصه و گنجانده شده‌اند:

آدم‌ریایی، ارتشاء، استفاده غیرمجاز از شبکه توزیع برق، ورود و اقامت غیرمجاز، رابطه نامشروع غیر از زنا، ایراد ضرب و جرح عمدی، مزاحمت، بکارگیری اتباع بیگانه، بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی، بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به قتل غیرعمدی، تحصیل مال مسروقه، تخریب، ترک نفقه، تصرف عدوانی، تظاهر و قدرت‌نمایی با اسلحه، تغییر کاربری اراضی به نحو غیرمجاز، تمرد نسبت به مأموران دولت، توقیف غیرقانونی، توهین، تهدید، جریحه‌دار کردن عفت عمومی از طریق ارتکاب عمل حرام، جعل، حفاری غیرمجاز، خیانت در امانت، رانندگی بدون گواهینامه، رشوه، زنا، سرقت، صدور چک بی‌محل، ثبت نشدن واقعه ازدواج، ترک نظامات دولتی، فحاشی، فک پلمپ، قتل عمد، کلاهبرداری، لواط، مزاحمت تلفنی، مزاحمت از حق، نزاع و درگیری دسته‌جمعی، نگهداری مشروبات الکلی و ورود به عتق. توصیف اطلاعات استخراج شده از ۷۲۳ پرونده یادشده، در سه سطح انجام شد. ابتدا سیمای جنایی شهرستان به صورت توزیع جرائم بر مبنای موضوع جرم (جرائم علیه اشخاص، علیه اموال و مالکیت، علیه امنیت و آسایش عمومی) و سپس بر مبنای عناوین اختصاصی هر جرم، توصیف شد و در نهایت سیمای جنایی شهرستان به صورت کلی ارائه شد.

جرائم علیه اشخاص: از مجموع پرونده‌ها، بیشترین تعداد ارتکاب بزه را جرائم علیه اشخاص با ۴۳۲ فقره به خود اختصاص داده است که ۶۱ درصد از مجموع کل پرونده‌ها است. در این بین جرائم بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی با ۲۱۲ فقره و ایراد ضرب و جرح عمدی با ۹۳ فقره بیش‌ترین تعداد را دارد. جرائم علیه اموال و مالکیت: از مجموع پرونده‌ها، ۲۲۷ پرونده علیه اموال و مالکیت ساکنان شهرستان تشکیل شده است که ۳۰ درصد مجموع کل جرائم است. در میان این تعداد از جرائم، عناوین مجرمانه

۱. پرونده‌های مواد مخدر که در دادگاه انقلاب رسیدگی می‌شود در این پژوهش بررسی نشد و با توجه به آمار بالای این پرونده‌ها و اهمیت آن، نیازمند پژوهشی مستقل و مفصل است.

سرقت با ۹۸ پرونده و صدور چک بی محل با ۸۲ پرونده، بیشترین میزان ارتکاب را دارند.

جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی: از مجموع پرونده‌ها، تعداد ۶۴ مورد آن مربوط به جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی است. در این بین جرائم اقامت غیرمجاز با ۱۲ مورد و جعل با ۱۰ مورد از مصادیق بارز ارتکاب جرم محسوب می‌شوند.

سیمای جنایی کلی شهرستان کوار

از مجموع پرونده‌های کیفری، تعداد مرتکبان این جرائم در مجموع ۹۳۹ نفر بود که به طور میانگین در هر جرم ۱/۳ نفر شرکت داشتند. از مجموع ۹۳۹ نفر، ۵۱۸ نفر در جرائم علیه اشخاص (۱/۲ نفر در هر جرم)، ۳۱۵ نفر در جرائم علیه اموال و مالکیت (۱/۳ نفر در هر جرم) و ۱۰۶ نفر در جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی (۱/۷ در هر جرم) شرکت داشتند. آمار و اطلاعات مربوط به جرائم و تعداد آنها و مشخصات بزهکاران آنها به صورت کلی در جدول ۱ گنجانده شده است.

جدول ۱. تعداد هر یک از عناوین مجرمانه

ردیف	عنوان	تعداد	ردیف	عنوان	تعداد
۱	آدم‌ربایی	۲	۲۲	جعل	۱۰
۲	ارتشاء	۲	۲۳	حفری غیر مجاز	۱
۳	استفاده غیر مجاز از شبکه توزیع برق	۵	۲۴	خیانت در امانت	۶
۴	اقامت غیر مجاز	۱۲	۲۵	رانندگی بدون گواهینامه	۴
۵	رابطه نامشروع غیر از زنا	۳	۲۶	رشوه	۱
۶	ایراد ضرب و جرح عمدی	۹۳	۲۷	زنا	۳
۷	مزاحمت برای بانوان	۵	۲۸	سرقت	۹۸
۸	بکارگیری اتباع بیگانه	۲	۲۹	صدور چک بی محل	۸۲
۹	بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی	۲۱۲	۳۰	ثبت نکردن واقعه ازدواج	۴
۱۰	بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به قتل	۳۵	۳۱	رعایت نکردن نظامات دولتی	۵
۱۱	تحصیل مال مسروقه	۵	۳۲	فحاشی	۷
۱۲	تخریب	۱۵	۳۳	فک پلمپ	۱
۱۳	ترک نفقه	۲۶	۳۴	قتل عمد	۱۳
۱۴	تغییر کاربری غیر مجاز	۴	۳۵	کلاهبرداری	۴
۱۵	تظاهر و قدرت‌نمایی با اسلحه	۲	۳۶	لواط	۱۱

۱۶	تمرد نسبت به مأموران دولت	۲	۳۷	مزاحمت تلفنی	۱
۱۷	توقیف غیر قانونی	۲	۳۸	ممانعت از حق	۳
۱۸	تهدید	۷	۳۹	نزاع و درگیری دسته جمعی	۳
۱۹	توهین	۷	۴۰	نگهداری مشروبات الکلی	۷
۲۰	تصرف عدوانی	۱۲	۴۱	ورود به عنف	۵
۲۱	جریحه دار کردن عفت عمومی از طریق ارتکاب عمل حرام	۲	۴۲		

جدول ۲. سیمای کلی بزهکاران

نوع مجازات	بومی یا غیربومی	محل سکونت	سابقه کیفری	تابعیت مذهب	شغل	سواد	تا هل یا مجرد	سن	جنس	نوع جرم
علیه اشخاص	٪۴۰	٪۴۸	٪۸۷	٪۹۵	٪۹۵	٪۸	٪۳۸	٪۲	٪۹۸	٪۶۱
علیه اموال	٪۱۶	٪۵۲	٪۱۳	٪۵	٪۵	٪۸۰	٪۶۲	٪۶۸	٪۲	٪۳۰
علیه امنیت	٪۴۴				کارگر	٪۴۰	بزرگسال	٪۲۳		٪۹
					کارمند	٪۲۰	پیر	٪۷		

تبیین سیمای جنایی شهرستان

ویژگی های جرائم: از مجموع کل پرونده ها، ۴۳۲ پرونده (۶۱ درصد) جرائم علیه اشخاص، ۲۲۷ پرونده (۳۰ درصد) جرائم علیه اموال و مالکیت و ۶۴ پرونده (۹ درصد) جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی است. این نتایج را شاید بتوان این گونه توجیه و بیان کرد که با توجه به روابط فیزیکی بین اشخاص و برخورد متقابل افراد و تنوع فرهنگی و قومی در سطح شهرستان، جرائم علیه اشخاص به خصوص ایراد ضرب و جرح عمدی در صدر جرائم ارتكابی قرار گرفته است. در صدر جرائم علیه اشخاص، بی احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی بیشترین آمار را، نه تنها در مورد جرائم علیه اشخاص بلکه در مجموع کل جرائم نیز، بالاترین نرخ ارتكاب را در پرونده های مورد بررسی، به خود اختصاص داده است.

در جرائم علیه اموال و مالکیت، جرائم سرقت و صدور چک پرداخت نشدنی، بیشترین پرونده را به خود اختصاص داده‌اند. در مقابل جرم سرقت، کلاهبرداری با ۴ پرونده، آمار ناچیزی را نشان می‌دهد. تخریب و خیانت در امانت از دیگر جرائم علیه اموال ارتكابی در سطح شهرستان است.

در رابطه با آب و هوا و شرایط اقلیمی و رابطه آن با جرم، «کتله» در کتاب فیزیک اجتماعی که بر اساس آمار اجتماعی کشور فرانسه است، به قانون حرارتی بزهکاری اشاره می‌کند. طبق این قانون او معتقد است بین سردی و گرمی هوا و جرائم رابطه وجود دارد، بدین شکل که در فصول سرد، جرائم علیه اموال به خصوص سرقت بیشتر اتفاق می‌افتد و در فصول گرم، جرائم علیه اشخاص به خصوص قتل و ضرب و جرح، نرخ ارتكاب بالایی را دارا هستند (سراج‌زاده و گیلانی، ۱۳۸۸، ص ۲۲۵). در تطبیق این قانون حرارتی با جرائم ارتكابی در سطح شهرستان با مقایسه زمان ارتكاب جرم ایراد ضرب و جرح به عنوان جرم علیه اشخاص و سرقت به عنوان نمونه بارز جرائم علیه اموال باید گفت که از ۹۳ جرم ضرب و جرح، ۳۵ فقره آن در تابستان و ۲۵ فقره در زمستان رخ داده است و از ۹۸ سرقت، ۲۸ فقره در زمستان و ۱۹ فقره در تابستان ارتكاب یافته است. این آمار نه به طور قاطع، بلکه متمایل و در راستای تأیید قانون حرارتی کتله است. از مجموع ضرب و جرح‌های صورت گرفته، ۶۲ درصد آن در شش ماه اول سال و ۳۸ درصد آن در شش ماه دوم سال و درباره سرقت ۴۹ درصد آن در شش ماه اول و ۵۱ درصد در شش ماه دوم ارتكاب یافته است که این آمار نیز متمایل به نظریه یادشده است.

کمترین نرخ ارتكاب جرم مربوط به جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی است. با توجه به جمعیت بالای مهاجران افغان و این که بیشتر آنها بدون مجوز وارد کشور شده‌اند، ورود و اقامت غیر مجاز بالاترین میزان ارتكاب جرائم علیه امنیت است، پس از آن بزه جعل قرار دارد.

ویژگی‌های مجرمان

جنسیت: به طور کلی می‌توان گفت که در پدیده عمومی بزهکاری نقش زنان بسیار کمتر از مردان به چشم می‌خورد. آمارگیران غالباً به نسبت ۱ در مقابل ۱۰، جرائم زنان را در مقابل مردان ارزیابی کرده‌اند (نوربها، ۱۳۸۶، ص ۱۷۶). برخی دیگر از نویسندگان این تناسب یعنی جرائم زنان را بین یک هفتم تا یک دهم جرائم مردان بیان کرده‌اند (گسن، ص ۸۹).

بیشتر پژوهشگران معتقدند اختلافی که در آمارها به چشم می‌خورد، مطابق با اختلاف حقیقی و ناشی

از پنهان ماندن تبهکاری زنان نیست، اما عقاید آنان درباره وجود ریشه این اختلاف متفاوت است. در نظر برخی کمتر بودن تبهکاری زن مربوط به ساختار زیستی- روانی آنهاست، که از یک سو او را از خشونت باز می‌دارد و از سوی دیگر او را در سازگاری با مشکلات زندگی مساعدت می‌کند. به نظر عده‌ای دیگر مانند ساترلند^۱، به عکس اختلاف نرخ تبهکاری زنانه و مردانه یک توضیح جامعه‌شناختی دارد و ناشی از اختلاف نقش اجتماعی و سنت‌های حاکم بر این دو جنس است (نوربها، ۱۳۸۶، ص ۱۷۶).

اگرچه جامعه، مقام قانونگذاری و قضایی و پلیس نسبت به بزهکاری زنان با مسامحه بیشتر برخورد می‌کنند و بزهکاری آنان به طور معمول کمتر از مردان به معرض نمایش در می‌آید و کمتر در آمارها ثبت می‌شود، ولی باز حقیقت این است که زنان بسیار کمتر از مردان مرتکب بزه می‌شوند. بنابراین به طور کلی علل اولیه تفاوت جرائم زنان و مردان را باید در زمینه‌های جسمی، زیستی و اجتماعی و امنیتی و علل ثانویه را در زمینه آمار و به خصوص رقم پنهان بزهکاری زنان جستجو کرد.

در مورد نسبت ارتکاب جرم توسط زنان نسبت به مردان در شهرستان آنچه که به دست آمده این است که درصد ارتکاب جرم توسط زنان بسیار کمتر از چیزی است که جرم‌شناسان گفته‌اند، و تنها ۲ درصد از مجموع کل جرائم ارتكابی، توسط زنان ارتكاب یافته‌است. بالاترین میزان حضور زنان در ارتكاب جرائم مربوط به جرائم جعل و استفاده از جعل سند مجعول با ۱۰ درصد و تخریب و بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی با ۷ درصد از کل جرائم ارتكابی است. به نظر می‌رسد این نسبت پایین ارتكاب جرم توسط زنان در شهرستان را باید در شرایط اجتماعی و فرهنگی جستجو کرد، در این شهرستان، بیشتر زنان خانه‌دار هستند و نوجوانان و جوانان نیز بیشتر وقت خود را در خانه و یا مدرسه می‌گذرانند و کمتر در اجتماع حضور دارند و برخورد با مردم برای آنان اتفاق می‌افتد. از نظر فرهنگی نیز با توجه به حاکمیت فرهنگ بومی و مذهبی و نظارت شدیدتر والدین و اقدام و اطرافیان بر زنان، در واقع یک مانع بسیار قوی برای جلوگیری از انحراف و بزهکاری آنان محسوب می‌شود. این دلایل به همراه شرایط جسمی و روانی زنان موجب شده است که نرخ ارتكاب جرم توسط زنان بسیار کمتر از مردان در سطح شهرستان باشد.

سن: پژوهش‌های گذشته نشان می‌دهد که شرایط سنی منافاتی با ارتكاب بزهکاری ندارد، بچه‌ها، نوجوانان، جوانان، بزرگسالان و پیران همه می‌توانند مرتکب بزهکاری شوند. با این وجود، کیفیت و کمیت جرم

ارتکابی هر کدام از این گروه‌های سنی با هم متفاوت است. این تفاوت نه تنها در کمیت بلکه در نحوه ارتکاب، انگیزه عمل و هدف نیز مشاهده می‌شود (نجفی توانا، ۱۳۸۹، ص ۱۱۸). پژوهش‌های آماری انجام شده درباره انواع پدیده‌های نابهنجار، به طور معمول حاکی از تغییرات جدی در فراوانی، نوع، شکل و حتی علل پیدایش این پدیده‌ها، بر حسب دوره‌های سنی مختلف است. پژوهش‌های آسیب‌شناختی چهره جنایی را به گروه‌های سنی طفولیت، نوجوانی، جوانی، بزرگسالی و پیری تقسیم می‌کنند. در کشور ایران بعضی جرم‌شناسان این تقسیم‌بندی را به این شرح ذکر کرده‌اند: گروه سنی طفولیت (تولد تا ۱۲ سالگی)، نوجوانی (۱۲ تا ۱۸ سالگی)، جوانی (۱۸ تا ۳۵ سالگی)، بزرگسالی (۳۵ تا ۵۰ سالگی) و پیری (۵۰ سالگی به بالا) (ساداتی آذر، ۱۳۷۴، ص ۲۵). به پیروی از تقسیم‌بندی یادشده، در توصیف سیمای جنایی شهرستان کوار، این نتایج به دست آمد: از مجموع کل مرتکبان جرائم ارتکابی، ۲٪ نوجوان، ۶۸٪ جوان، ۲۳٪ بزرگسال و ۷٪ پیر بوده‌اند. این آمار مطابق با نظریات و پژوهش‌های آماری جرم‌شناسان در کشورهای غربی است که بالاترین نرخ ارتکاب جرم مربوط به جوانان یعنی سن ۱۸ الی ۳۵ سالگی است. تأهل یا تجرد: به اعتقاد برخی جرم‌شناسان، محیط شخصی بزهکار و فرهنگی که در آن تولد و رشد پیدا کرده است، از جمله عواملی هستند که در ارتکاب بزه باید مورد توجه قرار گیرند. یادآوری برخی از عوامل و داده‌های آماری در این زمینه گویای واقعیت تأثیر عوامل اجتماعی از جمله ارزش‌های خانوادگی در ارتکاب جرم است. از ارزش‌های خانوادگی بحث تأهل و تجرد در افراد است. به اعتقاد لومبروزو^۱ افراد مجرد بیش از متأهلین مرتکب جرم می‌شوند (نوربها، ۱۳۸۶، ص ۱۶۵). شاید این نظریه را بتوان این طور توجیه کرد که متأهلین با توجه به این که پس از ازدواج یک نظارت قوی‌تری را بر اعمال و رفتار خود احساس می‌کنند و تلاش بیشتری را از خود نشان می‌دهند تا مورد قبول اجتماع و اطرافیان باشند، کمتر به سمت رفتارهای منحرفانه و بزهکارانه می‌روند. در توصیف سیمای جنایی بزهکاران شهرستان کوار، از مجموع کل جرائم ارتکابی ۳۸ درصد از پرونده‌ها مربوط به افراد مجرد و ۶۲ درصد نیز مربوط به افراد متأهل است و این عکس نظریه لومبروزو است که افراد مجرد بیش‌تر از متأهل‌ها مرتکب جرم می‌شوند. از میان ۴۱ عنوان مجرمانه، ۱۰۰ درصد مرتکبان این جرائم متأهل بودند: رعایت نکردن نظامات دولتی منجر به صدمه، تغییر غیر مجاز کاربری اراضی، رابطه نامشروع غیر از زنا، استفاده غیر مجاز از شبکه توزیع برق، ثبت

نکردن واقعه ازدواج و ترک نفقه که ارتکاب آن توسط مجردها امکان پذیر نیست. ۹۷ درصد مرتکبان ارتشاء و صدور چک بی محل نیز متأهل بودند. در مقابل جرائمی که ۱۰۰ درصد مرتکبان آنها مجرد بودند به این شرح است: لواط، نگهداری مشروبات الکلی، زنا، آدم ربایی، توقیف غیر قانونی. جرائمی نیز که مرتکبان مجرد آن بیش از متأهلان بوده‌اند، عبارت‌اند از: ایراد ضرب و جرح عمدی، مزاحمت برای بانوان، جریحه دار کردن عفت عمومی از طریق ارتکاب عمل حرام، سرقت، توهین و فحاشی، مزاحمت برای بانوان و ممانعت از حق. از نتایج دور از انتظار در این زمینه این که تمام مرتکبان رابطه نامشروع غیر از زنا، متأهل هستند. به نظر می‌رسد دلیل این امر را باید در ویژگی‌های شخصی، روانی و فرهنگی مرتکبان این جرم جستجو کرد. از نتایج دیگر این که ۹۷ درصد جرم صدور چک بی محل توسط متأهلان انجام شده است. این نتیجه شاید به دلیل این باشد که متأهلان مسئولیت و فشار اقتصادی خانواده را بر دوش دارند. دین و مذهب: آنچه در موضوع مذهب بیشتر مورد توجه اندیشمندان حقوق کیفری قرار گرفته و توجه جرم‌شناسان را به خود جلب کرده این است که مذهب و آموزه‌های آن می‌تواند در جامعه پذیر شدن افراد و جلوگیری از جرم و انحراف تأثیر گذار باشد و بیشتر از مذهب به عنوان یک عامل پیشگیرانه صحبت شده است. در کشور ایران و به خصوص در شهرستان کوار با توجه به این که بیشتر مردم تابع دین اسلام و مذهب تشیع هستند، تقویت بنیادهای اعتقادی افراد در نوع دوستی و حفظ حقوق افراد در جامعه که در سراسر منابع و متون اسلامی و تشیع به وفور قابل مشاهده است می‌توان به عنوان یک اهرم و عامل اصلی برای رسیدن به هدف پیشگیرانه استفاده کرد. نکته جالب نتایج پژوهش این که روستای اکیرآباد از توابع شهرستان کوار، در عین اینکه بالاترین میزان جمعیت را بعد از مرکز شهرستان دارا است، کم‌ترین میزان پرونده در دادسرا و دادگاه را دارد.

با توجه به اینکه بیشتر قریب به اتفاق کسانی که در سطح شهرستان مرتکب جرم شده و دارای مذهبی غیر از تشیع هستند و دارای تابعیت افغانستان هستند، بنابراین رابطه بین مرتکبان اهل تسنن با مرتکبان با تابعیت افغانستان مساوی است و در مجموع ۹۵ درصد از مرتکبان تشیع و ۵ درصد دارای مذهب تسنن هستند.

موقعیت اجتماعی و اقتصادی مرتکبان

شغل: طبق نظریه مارکسیستی، جرم به عنوان فرایند و نتیجه توزیع ناعادلانه ثروت، اختلاف طبقاتی،

فقدان عدالت اجتماعی و اقتصادی تلقی می‌شود و مجرمیت نتیجه شرایط غلط اقتصادی و فقدان تساوی طبقاتی است (نوربها، ۱۳۸۶، ص ۴۶). در مقابل این نظریه جرم‌شناسان مکتب سرمایه‌داری می‌گویند، رشد و توسعه اقتصادی بیشتر از فقر، باعث بزهکاری می‌شود. آنان در تأیید فرضیه خود جامعه آمریکا را مثال می‌زنند و می‌گویند: فقرا به دلیل نداشتن امکانات نمی‌توانند از دست عدالت فرار کنند (نجفی توانا، ۱۳۸۹، ص ۲۱۶).

بیکاری که نتیجه تداوم آن فقر است، چه به صورت بیکاری پنهان و چه آشکار برای کسانی که بدان مبتلا هستند، فراوانی موارد فقر، ضعف جسمانی، مرگ و میر، انحطاط روحیه و خرابی روابط در خانواده را به دنبال خواهد داشت (طالبی و عنبری، ۱۳۸۴). بیکاری به خصوص در بازه و مدت زمان طولانی، باعث گرایش افراد به مشاغل کاذب و شاید غیر قانونی از قبیل دست‌فروشی، خرده‌فروشی و قاچاق مواد مخدر و کالاهای ممنوع می‌شود. افراد بیکار به دلیل اوقات فراغت زیاد، زمان بیشتری را از شبانه‌روز به پرسه زدن در خیابان‌ها و در برخورد با آدم‌های مختلف و منحرف می‌گذرانند و به علت شرایط نامساعد روحی و مادی امکان اینکه به انحراف و بزهکاری کشیده شوند بسیار بیشتر از افراد شاغل است. توماس مورس^۱ می‌گوید: فقر عامل مهمی در بروز شورش‌ها و تخلف از قوانین و مقررات به شمار می‌رود، برای پیشگیری از بزهکاری و بهبود وضع اقتصادی، تعدیل ثروت و رفع اختلافات طبقاتی، اشتغال به کار بیکاران و بزهکاران باید جدی گرفته شود. بونگر^۲ نیز می‌گوید: بین اوضاع و شرایط اقتصادی و ارتکاب جرائم رابطه مستقیم وجود دارد، تحولات اقتصادی نوع جرائم را تغییر می‌دهد (تاج‌زمان، ۱۳۶۶، ص ۲۷۷).

در توصیف سیمای جنایی شهرستان در باب وضعیت اشتغال بزهکاران، چهار گروه بیکار، آزاد، کارگر و کارمند در نظر گرفته شد و این نتایج به دست آمد: از کل مرتکبان جرائم، ۱ درصد بیکار، ۸۰ درصد دارای شغل آزاد، ۱۲ درصد کارگر و ۷ درصد نیز کارمند بودند. گفتنی است که در میان افرادی که شغل خود را آزاد اعلام کردند، کسانی بودند که بیکاری فصلی هستند و یا مشاغل کاذب و یا بیکاری پنهان دارند ولی شغل خود را آزاد اعلام کرده‌اند. ولی با این حال، بیشتر کسانی که شغل آزاد دارند یا کشاورز و دامدار هستند و یا کاسب. این سه شغل در سطح شهرستان از فراوانی بیشتری نسبت به سایر مشاغل

1. Thomas Morse

2. Bonger

آزاد دیگر برخوردار است. از یافته‌های مهم پژوهش این که همه مرتکبان بزه رابطه نامشروع غیر از زنا، کارگر بودند و همچنین ۲۵ درصد مرتکبان کلاهبرداری کارمند و ۷۵ درصد دارای شغل آزاد بودند و هیچ یک بیکار نبودند.

درباره ارتشاء با توجه به شرایط تحقق آن همه مرتکبان، کارمند بودند. از میان ۴۱ عنوان مجرمانه بررسی شده، تنها ۱۲ عنوان مجرمانه (جعل، زنا، کلاهبرداری، تحصیل مال مسروقه و رعایت نکردن نظامات دولتی منجر به صدمه، خیانت در امانت و بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی، تهدید، بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به قتل، ترک نفقه و صدور چک بی‌محل) وجود داشت که در میان مرتکبان آنها کارمند بوده و این نشان دهنده ارتباط شغل و سواد افراد در تحقق جرم و کیفیت آن است.

سواد: هر چند بی‌سوادی نمی‌تواند عاملی تعیین کننده برای وقوع جرم باشد، اما آمار بزهکاران و بررسی‌های انجام شده مبین این مطلب است که در جمعیت کیفی یک جامعه، تعداد افراد بی‌سواد بیشتر از دارندگان مدارک عالی تحصیلی هستند. موفقیت یا شکست در آموزش و محیط آموزشی بیشتر نشان دهنده تعادل یا نداشتن تعادل رفتاری و درجه انطباق با ضوابط و معیارهای محیط است. سطح کم سواد و مدرک تحصیلی پایین به طور قطع شانس دستیابی به مشاغل خوب و با درآمد مناسب را کاهش خواهد داد و در نتیجه مشکلات آتی فراوانی در زندگی زناشویی، خانوادگی و تربیت فرزندان به همراه خواهد داشت. براساس پژوهشی که در زندان‌های تهران انجام شده است، میانگین سطح سواد زندانیان سوم راهنمایی بوده، و میانگین سنی افراد زندانی، ۳۴ سال بوده است. این آمار نشان دهنده این است که افراد جوان جامعه نیز از تحصیلات بالایی برخوردار نیستند و به هر دلیلی از آموزش محروم مانده‌اند. در توصیف سیمای جنایی شهرستان کوار، سیمای سواد و سطح تحصیلات بزهکاران در ۵ گروه تقسیم‌بندی شد که عبارت است از: بیسواد، دارای تحصیلات ابتدایی، راهنمایی، دیپلم و دانشگاهی. از مجموع کل مرتکبان، ۸ درصد بیسواد، ۲۵ درصد دارای تحصیلات ابتدایی، ۴۰ درصد راهنمایی، ۲۰ درصد دیپلم و ۷ درصد، دارای تحصیلات عالی و دانشگاهی بودند. اینکه ۷۳ درصد از مرتکبان وارد مرحله متوسطه و دبیرستان نشده‌اند، بیان کننده سطح پائین سواد مرتکبان است.

۱۰۰ درصد مرتکبان جرائم حفاری غیر مجاز، فک پلمپ و مزاحمت تلفنی، و ۷۵ درصد مرتکبان جرم ثبت نکردن واقعه ازدواج و ۶۷ درصد جرم ممانعت از حق، کم‌ترین میزان سواد را در مقایسه با سایر جرائم

داشتند. از سوی دیگر، ۱۰ درصد مرتکبان جرائم علیه اشخاص، ۹ درصد مرتکبان جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی و ۱ درصد مرتکبان جرائم علیه اموال، به ترتیب دارای بیشترین مرتکب با تحصیلات دانشگاهی هستند.

در میان همه عناوین مجرمانه، عناوین زیر بیشترین میزان بیسوادی مرتکبان را در خود جای داده‌اند: رابطه نامشروع غیر از زنا با ۶۶ درصد، تظاهر و قدرت‌نمایی با اسلحه و جریحه‌دار کردن عفت عمومی از طریق ارتکاب عمل حرام با ۵۰ درصد، مزاحمت برای بانوان با ۴۰ درصد، نزاع و درگیری دسته‌جمعی و زنا با ۳۳ درصد، رانندگی بدون گواهینامه و ثبت نکردن واقعه ازدواج با ۲۵ درصد، قتل با ۲۴ درصد و تخریب با ۲۰ درصد از مرتکبان. در سایر جرائم درصد بیسوادی مرتکبان به نسبت کمتر است.

تابعیت: از میان تمام جرائم بررسی شده، مرتکبان ۹۵ درصد جرائم دارای تابعیت کشور ایران و ۵ درصد دیگر تابعیت کشور افغانستان را داشتند. افغان‌ها در جرائم علیه اشخاص ۳ درصد، جرائم علیه اموال ۲ درصد و در جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی ۱۴ درصد از کل مرتکبان را تشکیل دادند. جرائمی که در میان مرتکبان آنها افراد با تابعیت افغانی شرکت داشته‌اند به این قرار است: جریحه‌دار کردن عفت عمومی از طریق ارتکاب عمل حرام با ۵۰ درصد، ایجاد رابطه نامشروع غیر از زنا با ۳۴ درصد، نزاع و درگیری دسته‌جمعی و زنا با ۳۳ درصد، توهین ۲۸ درصد، لواط ۱۸ درصد و در نهایت در قتل عمد ۱۶ درصد از مرتکبان دارای تابعیت افغانستان بوده‌اند.

محل سکونت: بوم‌شناسی یا اکولوژی، نفوذ و تأثیر محیط (آب و هوا، زمین، کیفیت و جنس خاک، فصول سرما و گرما، منابع خواروبار، مسکن و امکانات حمل و نقل) در روابط انسان با هم‌نوعان خود را مطالعه می‌کند. مسائلی که تأثیر طبیعت در انسان را بررسی می‌کنند مربوط به جغرافیای انسانی است. اما اگر روابط انسان با هم‌نوعان خود را تحت تأثیر عوامل محیط طبیعی بررسی کنیم آنگاه در قلمرو دانش بوم‌شناسی قرار گرفته‌ایم. تأثیر آب و هوا، فصول، شب و روز، کوهستانی، ساحلی، شهر و روستا و تراکم جمعیت در بروز جرم از مسائل اساسی بوم‌شناسی جنایی است (کی‌نیا، ۱۳۸۵، ص ۴۷۰). در بررسی سیمای جنایی شهرستان کوار، در موضوع محل سکونت مرتکبان، محل سکونت به شهر و روستا تقسیم‌بندی شده است.

در سطح شهرستان تنها مرکز شهرستان یعنی شهر کوار را می‌توان به عنوان شهر معرفی کرد و سایر

مکان‌ها، تحت شمول روستا قرار می‌گیرند، هرچند که بزرگ‌ترین واحد جمعیتی بعد از مرکز شهرستان، یعنی اکبرآباد برخی از شاخص‌های شهر را مانند جمعیت و مانند آن دارا است.

نظریه‌های متفاوتی درباره اینکه چرا نرخ و نوع بزهکاری شهری متفاوت از بزهکاری روستایی است ارائه شده است، از جمله این که: توضیح سنتی به وجود اختلافات اوضاع زندگی بین شهر و روستا استناد کرده است. اینکه کودکان افراد روستایی تحت نظارت خانواده و هم محلی‌ها هستند؛ ولی در شهرنشینان اینگونه نیست. نظریه دیگری می‌گوید که بیشتر تبهکاری شهری مربوط به کیفیات شهرسازی است، بدین سان مناطق جغرافیایی بزهکاری وجود خواهد داشت. نظریه دیگری می‌گوید هنگامی که تراکم جمعیت از حدی تجاوز کند، افراد بسیار پرخاشجو می‌شوند زیرا حداقل سرزمین مدنظر برای شکوفایی شخصی در اختیار آنان نیست. این فرض بی‌گمان می‌تواند علت افزایش بسیار زیاد بزهکاری در مجموعه‌های پرجمعیت حومه شهرهای بزرگ را توجیه کند (گسن، ۱۳۸۵، ص ۱۱۶).

آنچه که از بیشتر بودن بزهکاری شهرنشینان نسبت به روستانشینان در نظریات جرم‌شناسان آمده است، در سیمای جنایی شهرستان کوار به طور کامل صدق نمی‌کند، به طوری که ۴۸ درصد از مرتکبان کل جرائم، ساکن شهر و ۵۲ درصد از آنها ساکن روستا بوده‌اند. در جرائم علیه اشخاص نسبت بین مرتکبان شهری و روستایی مساوی است، جرائم علیه اموال و مالکیت ۵۶ به ۴۴، برتری با روستانشینان و تنها در جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی شهرنشینان بیشتر از روستائیان مرتکب جرم شده‌اند، در این نوع از جرائم مرتکبان ۵۳ درصد شهرنشین و ۴۷ درصد روستانشین بوده‌اند.

در پنج عنوان مجرمانه نسبت بین مرتکبان شهرنشین و روستایی مساوی بوده است که عبارت‌اند از: ترک نفقه، جعل، ثبت نکردن واقعه ازدواج، بکارگیری اتباع بیگانه و جریحه‌دار کردن عفت عمومی از طریق ارتکاب عمل حرام. در عناوین مجرمانه زیر، مرتکبان شهرنشین بیش از مرتکبان روستایی بوده‌اند: بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی، ایراد ضرب و جرح عمدی، صدور چک بی‌محل، ورود و اقامت غیرمجاز، تهدید، توهین، رعایت نکردن نظامات دولتی منجر به صدمه، کلاهبرداری، ایجاد رابطه نامشروع غیر از زنا، ارتشاء، تمرد، فک پلمپ و زنا. سایر عناوین مجرمانه افراد روستانشین بیشتر از شهرنشینان بوده است و در تعدادی از عناوین مجرمانه، تمام مرتکبان، ساکن روستا بودند که عبارت‌اند از: تظاهر و قدرت‌نمایی با اسلحه، توقیف غیر قانونی، حفاری غیر مجاز، رشاء و مزاحمت تلفنی. نکته قابل

توجه اینکه از میان ۳ عنوان مجرمانه با نرخ ارتکاب بالا در سطح شهرستان، جرائم بی احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی و ایراد ضرب و جرح عمدی، مرتکبان آنها بیشتر شهرنشین، و عنوان مجرمانه دیگر یعنی سرقت، مرتکبان بیشتر روستایی بوده‌اند.

مهاجرت (بومی یا غیر بومی): کوچ کردن از شهری به شهر دیگر و از منطقه‌ای به منطقه دیگر به منظور اقامت موقتی یا دائم را مهاجرت گویند. با تغییر محیط، فرد گروه هماهنگ و همگون فرهنگی خود را از دست می‌دهد. در محیط جدید او باید به نیازها و شرایط جدید که با ساختار فرهنگی و تربیتی وی هماهنگ نیست پاسخ گوید. ناتوانی در انطباق با ویژگی‌های محیط جدید و تضاد فرهنگی مترتب بر آن، به همراه اختلالات شخصیتی و هنجاری در فرد، تعامل اجتماعی وی را با مشکل مواجه خواهد کرد. بدیهی است اوضاع نابسامان اقتصادی، تضاد فرهنگی، مهاجران و خانواده‌های آنان را در شرایط بسیار نامطلوب قرار داده و استعداد ناسازگاری و بزهکاری آنان را تقویت می‌کند (نجفی توانا، ۱۳۸۹، ص ۲۱۸).

در سراسر دنیا بیشترین عامل مهاجرت از روستا به شهر پایین بودن درآمد روستاها و نبودن فرصت‌های اشتغال در بخش کشاورزی گزارش شده است. در همه این پژوهش‌ها بیش از ۶۰ درصد مهاجران روستایی را گروه جوان یعنی گروه سنی ۱۵ تا ۲۹ سال تشکیل می‌دهد و بیشتر آنها نیز از مناطقی که فاقد امکانات اشتغال در بخش کشاورزی است به شهرها مهاجرت می‌کنند. با مهاجرت جوانان روستایی به شهر هزینه خدمات شهرداری افزایش می‌یابد و تراکم جمعیت شهر بالا می‌رود، مناطق آلودگ‌ناشین توسعه پیدا می‌کند و در نهایت کج روی‌های اجتماعی افزایش می‌یابد (شکوهی، ۱۳۹۱، ص ۲۹۴). در شهرستان کوار اغلب ساکنان بومی هستند و غیر بومیان را مهاجران افغان تشکیل می‌دهند که به امید پیدا کردن شغل در سطح شهرستان پراکنده هستند. گروه‌های غیر بومی ساکن شهرستان، افراد و خانواده‌هایی هستند که به دلیل اجبار شغلی یا به دلیل نزدیکی اقوام خود و خانواده‌های کمی نیز به دلیل به دست آوردن وضعیت رفاه بهتر به شهرستان کوار مهاجرت کرده‌اند.

از مجموع مرتکبان جرائم بررسی شده، ۷۸ درصد آنان بومی شهرستان و ۲۲ درصد غیر بومی بودند. در جرائم علیه اشخاص ۲۶ درصد، در جرائم علیه اموال ۱۰ درصد و در جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی نیز ۲۶ درصد مرتکبان غیر بومی بودند. مجرمان غیر بومی عناوین مجرمانه کلاهبرداری، زنا، فحاشی، بی احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی و قتل، رابطه نامشروع غیر از زنا، رعایت نکردن نظامات دولتی

منجر به صدمه بدنی و قتل را مرتکب شده‌اند. شاید دلیل ارتکاب این جرائم توسط مرتکبان غیر بومی ناشناس بودن آنها و فریب راحت تر و سریع تر بزه‌دیدگان باشد. البته در دو جرم بی احتیاطی و رانندگی که منجر به صدمه بدنی و فوت می‌شود، یکی از دلایل بالا بودن مرتکبان غیر بومی این است که این افراد از وضعیت راه‌های شهرستان و خیابان‌های شهر اطلاع کافی ندارند و به دلیل وضعیت نامطلوب خیابان‌ها و جاده‌ها و نبود امکانات و تابلوهای راهنمایی و رانندگی کافی در سطح شهرستان، نرخ تصادف آنها بالا است. بجز عناوین یادشده همه مرتکبان سایر جرائم، بومی شهرستان بودند.

سابقه کیفری: هرچه درباره مرتکب جرم و شرایط محیط و اجتماعی وی، اطلاعات بیشتری جمع‌آوری شود، اهداف پیشگیری از جرم و اصلاح مجرم و منحرف بهتر تأمین می‌شود. یکی از موضوعاتی که در این رابطه ضروری است، شناخت سابقه مرتکب جرم است. نتایج به دست آمده از سیمای جنایی شهرستان در رابطه با سابقه کیفری مرتکبان به این شرح است: از مجموع مرتکبان تمام جرائم، ۸۷ درصد بدون سابقه و ۱۳ درصد دارای سابقه کیفری هستند. نرخ و میزان افراد دارای سابقه در جرائم علیه اشخاص تنزل داشته به طوری که تنها ۶ درصد مرتکبان این نوع جرائم دارای سابقه کیفری بودند. در جرائم علیه اموال و مالکیت آمار افراد دارای سابقه بیشتر از جرائم علیه اشخاص و امنیت بوده و ۲۵ درصد مرتکبان این جرم دارای سابقه بودند. ۱۰ درصد مرتکبان جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی نیز سابقه‌دار بوده‌اند.

مجازات‌ها

مجازات و عقوبت‌هایی که مقام قضایی برای انواع جرائم ارتكابی در سطح شهرستان برای محکومان در نظر گرفته و اجرا شده به این شرح است: ۴۰ درصد فقط جزای نقدی، ۱۶ درصد حبس، ۴۴ درصد هم جزای نقدی و هم حبس. در جرائم علیه اشخاص ۴۷ درصد محکومان به جزای نقدی، ۷ درصد به حبس و ۴۶ درصد هر دو نوع مجازات را تحمل کرده‌اند. در جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی ۵۶ درصد به جزای نقدی، ۱۲ درصد به حبس و ۳۲ درصد به هر دو نوع محکوم شده‌اند. همان طور که ملاحظه می‌شود درباره مرتکبان جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی قضات تمایل بیشتری به استفاده از جزای نقدی داشته و در جرائم علیه اموال و مالکیت تمایل به استفاده از حبس و یا حبس در کنار جزای نقدی بیشتر مشاهده می‌شود.

تحلیل پیشگیرانه جرائم عمده

الف. بی احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی و فوت: با توجه به نتایج به دست آمده، مهم‌ترین

علل وقوع این جرم و راه‌های پیشگیری از آن در سه بخش زیر ارائه شده است:

۱. در رابطه با مرتکب: به نظر می‌رسد مهم‌ترین راهکار آموزش فرهنگ ترافیک به شهروندان است. ۸۴ درصد مرتکبان این جرم تحصیلاتی در سطح دیپلم و پائین تر دارند. آموزش شهروندان از حیث احترام به حقوق یکدیگر، احترام و رعایت قوانین و مقررات راهنمایی و رانندگی باید از مهمترین اولویت‌های مسئولان شهرستان باشد. با توجه به آنکه اغلب راکبان موتورسیکلت دارای گواهینامه رانندگی نبوده و وسیله نقلیه نیز دارای بیمه‌نامه نیست، برای پیشگیری از نتایج زیانبار احتمالی این موضوع، لازم ضمن ساماندهی آنها، تا حد امکان از تردد آنها در سطح شهرستان جلوگیری به عمل آید. همچنین با توجه به این که این جرم از جرائم غیر عمدی است، و بیشتر با بی احتیاطی افراد حادث می‌شود، با بکارگیری روش‌های پیشگیرانه و تدابیر اصلاحی و آموزشی می‌توان از وقوع درصد بالایی از این جرم پیشگیری کرد.
۲. در رابطه با بزه‌دیده: با توجه به آنکه در اغلب تصادف‌های صورت گرفته طرفین پرونده به تناسب، درصدی مقصر و درصدی بدون تقصیر هستند، بنابراین مرتکب هم بزهکار ماجرا و هم بزه‌دیده است؛ بنابراین راهکارهایی که در ارتباط با بزهکار مطرح شد در این مورد و در ارتباط با بزه‌دیده نیز صادق است. اما در مواقعی که طرف پرونده و بزه‌دیده عابر پیاده است، راهکار آگاهی و اطلاع‌رسانی به شهروندان در باب نحوه تردد در سطح معابر شهری، از اهمیت بالایی در مباحث پیشگیری و کاهش تصادفات برخوردار است.
۳. در رابطه با محیط: مهم‌ترین عامل در وقوع تصادفات منجر به صدمه یا فوت در سطح شهرستان، وضعیت راه‌های ارتباطی شهرستان است. بر این اساس، احداث بزرگراه و کمربندی برای شهرستان، نصب تابلوهای راهنمایی و رانندگی از جمله چراغ‌های راهنمایی برای مدیریت بار ترافیکی، افزایش روشنایی معابر شهرستان به خصوص مسیر کوار به اکبرآباد، تعریض معابر، ایجاد گشت‌های راهور در مسیرهای ارتباطی شهرستان، بکارگیری نیروهای ماهر کافی در میادین اصلی و چهارراه‌های شلوغ مرکز شهرستان برای نظارت و آموزش به شهروندان از جمله راهکارهای پیشگیرانه در این خصوص است.
- ب. سرقت: دومین عنوان مجرمانه‌ای که پس از بی احتیاطی در رانندگی بالاترین نرخ ارتکاب و بیش‌ترین میزان پرونده در اجرای احکام دادگستری را به خود اختصاص داده است، سرقت تعزیری به انحاء مختلف است. با ملاحظه نوع سرقت‌های صورت گرفته، مشخص می‌شود که اغلب سرقت‌ها، سرقت‌های ساده است که بنا به نظر برخی جرم‌شناسان سرقت‌های مهم از نظر جرم‌شناسی همین سرقت‌های پیش پا

افتاده است. با توجه به مطالب یادشده مهم ترین راهکارهای پیشگیری از سرقت، تکرار این جرم و کاهش نرخ ارتکاب سرقت به شرح زیر است:

با توجه به جوان بودن اکثریت مرتکبان، مجرد بودن ۷۰ درصد از آنها، داشتن تحصیلات نازل کمتر از دیپلم و نداشتن شغل مشخص و با درآمد کافی، مهم ترین اقدام، رفع نیازهای جوانان یعنی ازدواج، آموزش و اشتغال است. لازم ضمن حفظ اقدامات خوبی که در سطح شهرستان در سال های اخیر انجام شده است، با همکاری و هماهنگی مسئولان شهرستان اعم از قضایی و غیرقضایی، افراد سابقه دار و کسانی که در معرض ارتکاب جرم قرار دارند، شناسایی و ساماندهی شوند و با توجه به مهارت و تجربه هر یک از آنها درصدی از سهم استخدامی شهرستان، برای آنها در نظر گرفته شود. همچنین با توجه به این که ۷ درصد از آنها را مرتکبان افغان تشکیل می دهند، باید به ساماندهی مهاجران افغانی ساکن در شهرستان پرداخت. شناسایی مهاجران غیر قانونی و اقدام در خصوص اخراج آنها از دیگر راهکارهای پیشنهادی است.

پ. سرقت از اماکن: در راستای تدابیر پیشگیری وضعی، بکارگیری شیوه های نوین پیشگیری وضعی مانند نصب دزدگیر و دوربین های مداربسته در منازل و مغازه ها و ایجاد حصارهای مطمئن در اطراف محل نگهداری دام و بکارگیری نگهبان در حفاظت از دام ها کارساز است. ساماندهی مراکز خرید و فروش احشام و نظارت بر متصدیان خرید و فروش، نشانه گذاری و شناسنامه دار کردن احشام به خصوص گاوها و شترها، حفاظت لازم و کافی با استفاده از نیروی انسانی کارآمد در خصوص پیشگیری از سرقت از دامداری ها پیشنهاد می شود. آموزش تقویت امنیت خودروها به شهروندان، پرهیز از نگهداری اشیاء قیمتی و وجوه نقد در خودروها، پرهیز از رها کردن خودروها در حاشیه خیابان ها و مکان های ناامن و اطمینان از امن بودن مکان و قفل بودن درب های خودرو، از جمله راهکارهای پیشگیری از سرقت خودرو است.

ت. سرقت موتورسیکلت: سرقت دیگری که به تناوب در سطح شهرستان و در طول سال اتفاق می افتد، سرقت موتورسیکلت است. نظارت و حفاظت از موتورسیکلت ها توسط مالکان و کارکنان گشت نیروی انتظامی و بکارگیری دوربین مداربسته و نگهبان اختصاصی به خصوص جلوی بانک ها و پاساژها، پارک ها، در کوچه و جلوی درب منزل و مساجد و تکایا و همچنین در هنگام برگزاری مراسم ها با توجه به شلوغی و فراهم بودن زمینه ارتکاب سرقت. اقدام مفیدی دیگری که می تواند برای مقابله و پیشگیری از سرقت موتورسیکلت ها مؤثر واقع شود، نظارت نیروهای انتظامی و اطلاعاتی بر محل های خرید و فروش

موتورسیکلت‌ها است تا خطر سرقت موتورسیکلت افزایش یابد و در نهایت تمایل و انگیزه سارقان کاهش یابد.

با در نظر گرفتن مهم‌ترین عوامل سوق‌دهنده به ارتکاب سرقت، برای پائین آمدن نرخ کلی ارتکاب سرقت در سطح شهرستان، راهکارهای پیشگیری از جرم و تکرار آن به شرح زیر است:

- ۱- تلاش برای رفع نیازهای شهروندان به خصوص جوانان در زمینه‌های اشتغال و ازدواج؛
- ۲- تقویت وضعیت اقتصادی و معیشتی خانواده‌ها در رفع نیازهای اساسی خود؛
- ۳- ارتقاء وضعیت آموزشی و تحصیلی شهروندان به خصوص مرتکبان جرائم؛
- ۴- تقویت وضعیت اعتقادی و جامعه‌پذیر شدن مناسب افراد توسط نهادهای فرهنگی - مذهبی؛
- ۵- آموزش شهروندان برای چگونگی حفاظت از اموال خود و راه‌های بکار گرفته شده توسط سارقان؛
- ۶- تقویت نیروهای انتظامی و پلیسی از لحاظ کمی و کیفی و مجهز شدن به امکانات روز پیشرفته برای مقابله با سرقت؛

- ۷- استفاده از تجهیزات حفاظتی نوین مانند دزدگیر و دوربین‌های مداربسته در منازل و اماکن توسط شهروندان و استفاده از نگهبانان محله توسط خانواده‌ها و همسایه‌ها؛
- ۸- مقابله با اعتیاد و تلاش برای ترک اعتیاد معتادان و پیشگیری از سقوط جوانان به پرتگاه اعتیاد در کنار توسعه فعالیت‌های ورزشی و تفریحی سالم.

ث. ایراد ضرب و جرح عمدی: با در نظر گرفتن ویژگی‌ها و مشخصات مرتکبان ایراد ضرب و جرح عمدی، مشاهده می‌گردد که از نظر سن، وضعیت تأهل و مجرد، میزان سواد و شغل، مرتکبان شباهت بسیار نزدیکی با مرتکبان بزه سرقت دارند، یعنی ۸۰ درصد مرتکبان درگروه سنی جوان، ۶۸ درصد مرتکبان مجرد، بیش از ۸۸ درصد دارای تحصیلاتی معادل دیپلم و پائین‌تر و از نظر شغل نزدیک به ۸۷ درصد دارای شغل آزاد و ۱۳ درصد کارگر بودند. تفاوتی که این مرتکبان با سارقان دارند این است که درصد کمتری سابقه‌دار بودند. یعنی حدود ۱۱ درصد مرتکبان برای اولین بار و به صورت اتفاقی و بدون برنامه‌ریزی قبلی مرتکب جرم شده‌اند.

مؤثرترین راه برای پیشگیری از این نوع جرم بالابردن سطح سواد، ارتقاء دوراندیشی و توجه به عواقب و اثرات اعمال و رفتار در بین شهروندان، اطلاع‌رسانی درباره میزان مجازات و میزان دیه ناشی از ضرب

و جرح‌های وارده، برگزاری جلسات و همایش‌های مشاوره‌ای درباره جرائم خشن و ضمانت‌های اجرایی آنها به خصوص ایراد ضرب و جرح، ارتقای سطح فرهنگی شهروندان در زمینه احترام به حقوق شهروندی و بهبود روابط متقابل افراد با یکدیگر است.

برای مبارزه با پدیده شوم قاچاق، حمل و نگهداری اسلحه و سایر پیامدهای زیان بار آن اعم از قتل و ایراد ضرب و جرح، مبارزه مؤثر با ورود اسلحه به شهرستان است. برای اینکار باید در یک مرحله بالاتر و ملی از ورود و قاچاق اسلحه به داخل کشور جلوگیری کرد. چنانچه اسلحه در سطح شهرستان توزیع شد، ابتدا باید با کمک دستگاه‌های اطلاعاتی از نحوه ورود سلاح به شهرستان اعم از شناسایی قاچاقچیان، اماکن نگهداری، عاملان توزیع و فروش، اطلاع حاصل شود و سپس با هماهنگی نهادهای قضایی، انتظامی و امنیتی نسبت به دستگیری این افراد و جمع‌آوری اسلحه‌های غیرمجاز اقدام مقتضی صورت گیرد. در مرحله بعد باید تمام خریداران و کسانی که اسلحه نگهداری می‌کنند شناسایی و برای دستگیری و خلع سلاح آنان نیز اقدام شود. تشکیل کارگروه خاص برای رسیدگی مستمر و دائمی در خصوص اسلحه غیر مجاز در سطح شهرستان متشکل از دادستان شهرستان یا نماینده او، نماینده نیروی انتظامی شهرستان، نماینده وزارت اطلاعات، فرماندار یا نماینده او، نماینده واحد اطلاعات سپاه و بسیج و سایر نهادها و افراد مرتبط می‌تواند اقدام مؤثری در این خصوص باشد.

بحث و نتیجه گیری

اهم نتایج به دست آمده از توصیف وضعیت و سیمای جنایی شهرستان کوار، که برای برنامه‌ریزی مقابله با جرم و انحراف ضروری است، به شرح زیر است:

۱- کل پرونده‌های شهرستان، حاوی ۴۱ عنوان مجرمانه است که جرائم بی‌احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی و فوت با ۲۴۷ فقره معادل ۳۴ درصد کل پرونده‌ها، سرقت با ۹۸ فقره معادل ۱۳ درصد و ایراد ضرب و جرح عمدی با ۹۳ فقره معادل حدود ۱۳ درصد از کل پرونده‌ها، جرائم عمده و با نرخ ارتکاب بالا در شهرستان محسوب می‌شوند.

۲- از نظر سنی ۶۸ درصد مرتکبان جوان و بین ۱۸ تا ۳۵ سال بودند. از نظر میزان سواد، مرتکبان در سطح پایینی از تحصیلات قرار داشتند به نوعی که تنها ۷ درصد از مرتکبان دارای تحصیلات دانشگاهی

- بودند. از نظر شغل، معادل ۸۰ درصد دارای شغل آزاد و تنها ۷ درصد دارای شغل دولتی و کارمند هستند.
- ۳- ۵ درصد از مرتکبان تبعه افغانستان، ۱۳ درصد دارای سابقه کیفری و ۲۲ درصد از مرتکبان غیر بومی بودند.
- ۴- بالاترین میزان مشارکت زنان در جرائم جعل و استفاده از سند مجعول با ۱۰ درصد، تخریب و بی احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی با ۷ درصد است.
- ۵- گروه سنی بزرگسالان یعنی از ۳۵ تا ۵۰ سالگی، بالاترین میزان مشارکت را در بزه صدور چک بی محل با ۴۳ درصد و کمترین و پائین ترین میزان مشارکت را در بزه ایراد ضرب و جرح عمدی با ۱۰ درصد از کل مرتکبان دارند. این آمار با توجه به رو به افول نهادن نیروی جسمانی و هیجانات جوانی قابل پیش بینی و توجیه است.
- ۶- افراد متأهل در ۱۳ عنوان مجرمانه کمتر از افراد مجرد مرتکب جرم شده‌اند و در ۲۸ عنوان مجرمانه بیش از مجردها مرتکب جرم شده‌اند.
- ۷- بالاترین آمار مرتکبان بیسواد مربوط به مرتکبان جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی بوده که ۲۵ درصد از کل مرتکبان آن‌ها بیسواد هستند.
- ۸- جرائمی که در میان مرتکبان آنها مهاجران افغان بالاترین حضور را داشته‌اند عبارت‌اند از: جریحه‌دار کردن عفت عمومی از طریق ارتکاب عمل حرام با نیمی از مرتکبان، ایجاد رابطه نامشروع غیر از زنا با ۳۴ درصد مرتکبان و نزاع و درگیری دسته جمعی و زنا با ۳۳ درصد.
- ۹- از نظر سابقه کیفری مرتکبان جرم سرقت با ۵۳ درصد از مرتکبان، بالاترین میزان افراد با سابقه کیفری را دارا هستند.
- ۱۰- ۴۸ درصد مرتکبان ساکن شهر و ۵۲ درصد ساکن روستا بوده‌اند؛ مرتکبان جرائم رعایت نکردن نظامات دولتی، تصادف منجر به صدمه بدنی، ارتشاء، تمرد نسبت به مأموران دولتی و فک پلمپ، ساکن شهر و مرتکبان جرائم تظاهر و قدرت‌نمایی با اسلحه، توقیف غیر قانونی، حفاری غیر مجاز، رشاء و مزاحمت تلفنی ساکن روستا بودند.
- ۱۱- مرتکبان غیر بومی جرائم کلاهبرداری با ۵۷ درصد، زنا با ۶۷ درصد، فحاشی با ۵۸ درصد و جرائم بی احتیاطی در رانندگی منجر به صدمه بدنی و قتل با ۵۱ و ۴۶ درصد قابل توجه است.

- پیشنهادها:** این راهکارها و پیشنهادات بدون توجه به یک جرم خاص و به صورت کلی برای ایجاد و نظم و امنیت بیشتر در شهرستان و پیشگیری و کاهش نرخ ارتکاب جرم می‌توانند مفید واقع شوند:
- ۱- افزایش مهارت‌های فردی، اجتماعی، سطح تحصیلات و اعتقادات مذهبی شهروندان با مشارکت اداره کنندگان اماکن مذهبی اعم از مساجد، حسینیه‌ها و تکایا؛
 - ۲- تلاش بیشتر برای رفع مشکل بیکاری شهروندان، به خصوص جوانان و مشکلات اقتصادی خانواده‌ها؛
 - ۳- توجه بیشتر به کارکردها و ظرفیت‌های نهادهای فرهنگی و اجتماعی غیردولتی مانند ریش سفیدان محله و جایگاه محلات و خانواده‌ها، کانون‌های فرهنگی مساجد و ائمه جمعه و جماعات و استفاده از ظرفیت مردمی، به خصوص در حل و فصل اختلاف‌های محلی؛
 - ۴- ارتقاء آگاهی‌های عمومی و اختصاصی در خصوص جرائم و آسیب‌های اجتماعی با استفاده از تبلیغات از طریق رسانه‌های صوتی، تصویری، نوشتاری و دیداری؛
 - ۵- فراهم کردن زمینه‌های اشتغال و بازگشت سالم محکومان به آغوش خانواده و جامعه با ایجاد و بکارگیری کانون‌های حمایتی اجتماعی و نظارت بر آنها توسط ستادهای مربوط و خانواده‌ها؛
 - ۶- ایجاد روحیه همنوایی اجتماعی و فرهنگ‌پذیری با استفاده از برجسته کردن نقاط اشتراک و ایجاد احساس مقبولیت اجتماعی در بین اقوام مختلف؛
 - ۷- تقویت کمی و کیفی نیروی انتظامی (ارتقاء کلانتری به حوزه انتظامی به صورت واقعی) و حضور پررنگ در سطح شهرستان به خصوص در مناطق جرم‌خیز؛
 - ۸- ارتقای سطح آگاهی و دانش مدیران و توجه دادن آنها به موضوع پیشگیری از وقوع جرم و راهکارهای پیشگیری و هماهنگی مدیران شهرستان برای اقدام همه جانبه و هم جهت در بومی‌سازی فعالیت‌های پیشگیری از جرم؛
 - ۹- ایجاد محیط‌های آموزشی- فرهنگی، ورزشی و تفریحی در سطح شهرستان و رفع کمبود این اماکن در شهرستان؛
 - ۱۰- افزایش نیروی انسانی اعم از قضایی و اداری، دادگاه و دادسرا و ایجاد شعب بازپرسی برای تسریع در رسیدگی‌ها و پیشگیری از عمل متقابل شاکی در برابر متهم و انتقام‌گیری‌های خصوصی.

سپاسگزاری

پژوهشگران از کلیه مسئولان قضایی و انتظامی شهرستان کوار که بی‌شک در انجام پژوهش حاضر مؤثر بودند، تشکر و قدردانی می‌کنند.

فهرست منابع

- بهران، حسین. (۱۳۹۰). جامعه‌شناسی روستایی. چاپ اول. تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- خلفی، مسلم. (۱۳۸۸). مبانی حقوقی پیشگیری از جرم، چاپ اول. تهران: نور السجاد.
- دانش، تاج زمان. (۱۳۶۶). مجرم کیست، جرم‌شناسی چیست؟ چاپ اول. تهران: انتشارات کیهان.
- ساداتی آذر، مجید. (۱۳۷۴). آسیب‌شناسی اجتماعی ایران (جامعه‌شناسی انحرافات). چاپ اول. تهران: انتشارات نوبل.
- سایت اطلاع‌رسانی مرکز آمار ایران.
- سراج‌زاده، سیدحسین و گیلانی، اشرف. (۱۳۸۸). بی‌سازمانی اجتماعی و ترس از جرم. فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، ۱۰(۳۴)، صص ۲۲۳-۲۴۴.
- شکوهی، حسین. (۱۳۹۱). دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری. چاپ دوازدهم، تهران: انتشارات سمت.
- صداقت کیش، جمشید. (۱۳۸۶). کوار زمرد فارس. چاپ اول. شیراز: بنیاد فارس‌شناسی و تخت جمشید.
- طالب، مهدی و عنبری، مهدی. (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی روستایی. چاپ اول. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- کی‌نیا، مهدی. (۱۳۸۵). مبانی جرم‌شناسی (جامعه‌شناسی جنایی بخش ۲ و ۳). چاپ هشتم. تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- گسن، ریموند. (۱۳۸۵). جرم‌شناسی کاربردی. مهدی کی‌نیا، مترجم. تهران: انتشارات علامه طباطبایی.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین و هاشم‌بیگی، حمید. (۱۳۹۰). دانشنامه جرم‌شناسی. چاپ دوم. تهران: انتشارات گنج دانش.
- نجفی توانا، علی. (۱۳۸۹). جرم‌شناسی. چاپ چهارم. تهران: انتشارات آموزش و سنجش.
- نوریه‌ها، رضا. (۱۳۸۶). زمینه جرم‌شناسی. چاپ سوم. تهران: گنج دانش.

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

چکیده انگلیسی مقالات

پروژه نگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی